Quaderns de Vilaniu, 62: 79–83 (2012)

APORTACIÓ A L'ESTUDI DE LA COVA FONDA DE SALOMÓ. TROBALLES REALITZADES EN EL TRANSCURS D'UNES SORTIDES EXCURSIONISTES

Marc Dalmau

Paraules clau: ceràmica, cova Fonda, edat del bronze, restes materials, Salomó.

Resum: En aquest article es dóna la notícia d'unes troballes efectuades a la coneguda cova Fonda de Salomó en el transcurs d'unes sortides excursionistes. Les troballes realitzades són un fragment decorat de ceràmica reduïda que es pot associar a la ceràmica campaniforme, quatre artefactes de sílex, fragments ceràmics amb decoració de bandes ondulades, cordons, mugrons i incisions amb paral·lels a la ceràmica de les coves lleidatanes o ceràmica sense decoració que es podia associar a la del sud peninsular. I, finalment, una vora d'àmfora ibèrica. Les cronologies d'aquests materials són l'edat del bronze, l'edat del ferro i la ibèrica.

Abstract: This article is about some findings at the famous 'Cova Fonda' in Salomó while hiking. More concretely, they found a decorated fragment of reduced pottery – which could be connected to bell-shaped pottery, four pieces made of silex, fragments of wavy-bordered pottery, some laces, nipples and incisions similar to those found in the caves of Lleida, plain pottery – which could be associated to that found in the south of the Iberian peninsula and, finally, a the border of an Iberian amphora. All the mentioned materials are dated in the Bronze Age and the Iron Age.

Aquesta cova es troba entre Salomó i Vilabella, a la riba dreta del riu i se la coneix també com la cova de Vergeracs o del Godall. Sembla que va ser descoberta per un metge de Rodonyà, en Pau Teixidor, el 1896. També fou explorada per Lluís Marià Vidal i Serra i Ràfols. L'any 1918 va ser excavada per l'Institut d'Estudis Catalans sota la direcció d'en Maties Pallarès. El resultat d'aquestes últimes excavacions es troben degudament exposades al Museu Nacional Arqueològic de Catalunya. La cova també ha rebut la visita de nombrosos grups espeleològics i excursionistes (Borràs – Miñarro – Talavera, 1978). Es conserva un gran nombre de referències bibliogràfiques en els arxius d'aquestes entitats. Va ser objecte d'una febre investigadora sense metodologia a començaments de segle, i aquest fet va provocar l'aparició d'un gran nombre de notícies en revistes i publicacions diverses (Vidal, 1916; Ferraté, 1918; Serra, 1921; Serra, 1925; Bosh, 1923; Vilaseca, 1932; Vega, 1967; Vilaseca, 1973). En els últims anys sembla que només ha atret l'interès d'alguns investigadors (Rovira, 1978; Virgili, 1981; Aymamí 1992; Rovira, 2006). Planteja certes dificultats d'investigació a causa de la seva geomorfologia, a la dispersió dels materials que s'hi han localitzat i als treballs arqueològics realitzats sense cap metodologia científica. Caldria realitzar un treball de síntesi més extens per aplegar en una obra tot el que s'ha escrit sobre aquesta cova.

En el transcurs d'unes sortides excursionistes es van localitzar una sèrie de troballes. Voldríem compartir-les en aquest espai per tal que arribin d'alguna manera a la comunitat científica. Només s'han tingut present aquelles restes que presentaven algun tipus de decoració o les que conservaven la base o la vora que possibilitava la seva catalogació, mentre que els informes s'han descartat per considerar que aportaven una informació poc rellevant. Les restes ceràmiques van ser localitzades en l'estrat superficial molt remogut per tractar-se del nivell d'ús actual i a causa de les nombroses intervencions que s'hi han dut a terme des del seu descobriment. Bona part d'aquestes ceràmiques presenten restes de foc com si haguessin estat utilitzades com a ceràmica de cuina. Només els objectes de sílex van ser localitzats en un estrat que sembla que s'havia mantingut inalterat des del seu abandonament. En l'estrat superficial també s'hi van localitzar una sèrie d'ossos que tampoc s'han estudiat, ja que la cova podia haver estat un refugi utilitzat per tancar ovelles, i també per l'activitat que hi podien haver dut a terme alguns animals salvatges en època moderna.

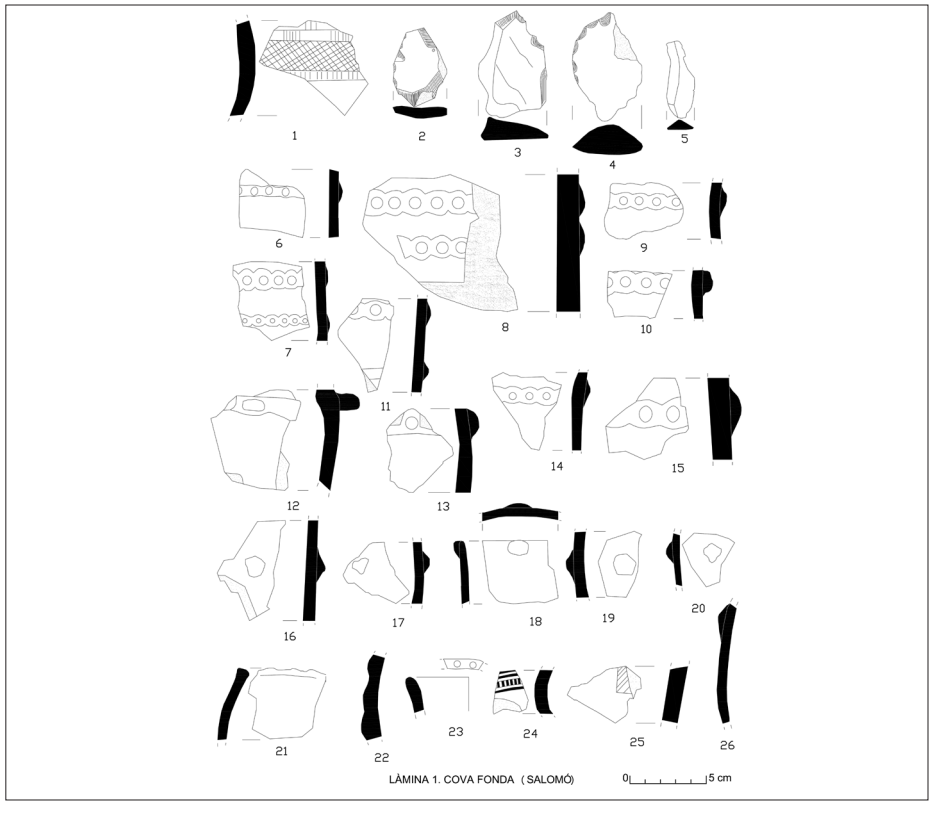
Les restes localitzades, i que es poden veure en les làmines de material que il·lustren aquest article, són les següents:

– Un fragment de ceràmica reduïda decorat amb una sèrie d'incisions en bandes. La de més amplada presenta una decoració incisa a base de rombes. Aquest fragment es pot associar a la ceràmica campaniforme (Làmina 1.1).
– Quatre objectes de sílex. Tres d'ells semblen puntes de llança mentre que un d'ells es podria haver utilitzat com a gratador (Làmina 1.3-6).
– S'han localitzat una sèrie de fragments de ceràmica reduïda amb decoració de cordons consistents en digitacions (Làmina 1.7-15). També fragments de ceràmica reduïda amb decoració de mugrons (Làmina 1.16-20). Un d'ells presenta

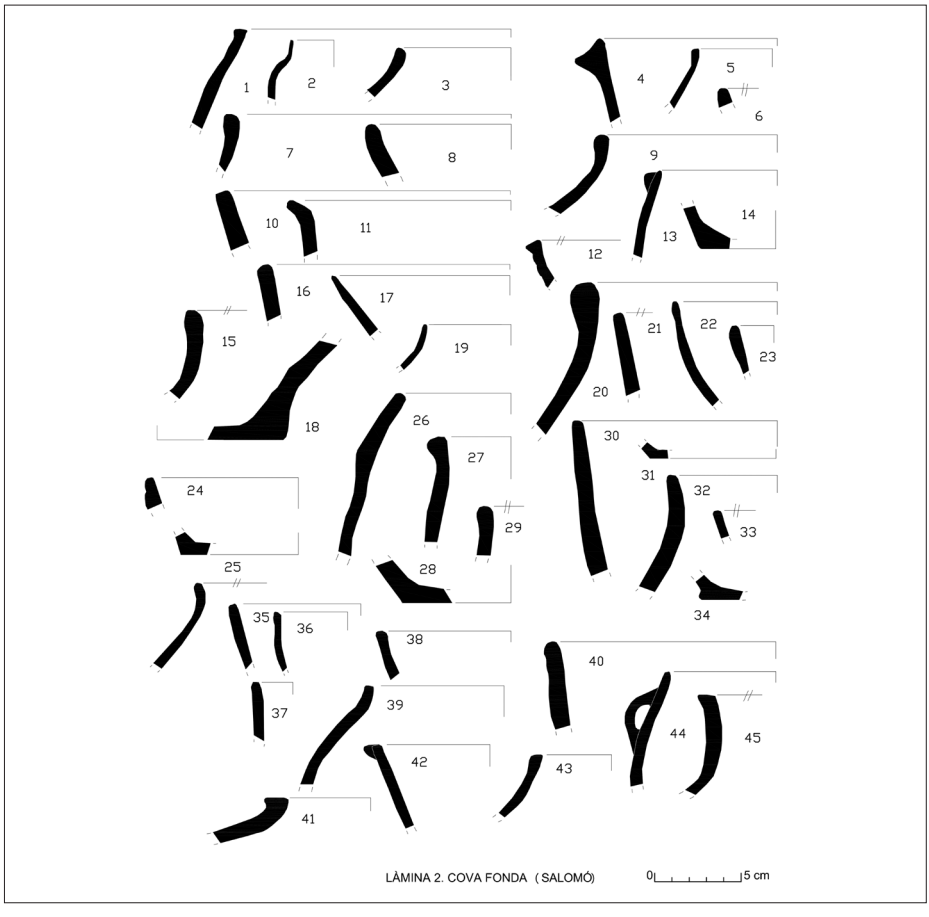
decoració a base de bandes ondulades (Làmina 1.22). Tots semblen presentar similituds amb als que s'han localitzat a les coves lleidatanes.

– Ceràmica reduïda sense decoració que es podria relacionar amb la ceràmica del sud peninsular (Làmina 2). Alguns d'aquests fragments presenten un perfil en forma d'S, un dels quals conserva encara la nansa (Làmina 2.44).
– Un fragment de vora de ceràmica oxidada del que podria tractar-se una àmfora d'època ibèrica (Làmina 2.41). Ja algunes publicacions mencionaven la presència de material ibèric en aquest assentament (Vega, 1967).

Les conclusions que podem extreure d'aquest treball no són molt significatives, però el fet que aquest material inèdit pugui veure la llum ajuda que aquesta cova no caigui en l'oblit. De fet, moltes persones hi mantenen un lligam emocional, ja que era un lloc on s'acostumava a passejar o on s'anava a menjar la mona el dilluns de Pasqua. Espero que amb aquestes línies es pugui contribuir a la preservació per les generacions futures d'un dels referents més importants per conèixer l'edat del bronze al curs mitjà del riu Gaià.

Làmina 1

Làmina 2

Bibliografia

AYMAMÍ, Gener (1992). *Notes sobre la bibliografia de la cova Fonda de Salomó (Tarragona)*. Institut d'Estudis Penedesencs. Miscel·lània Penedesenca. V-XVIII. 93-111.

BORRÀS, Jordi; MIÑARRO, Josep Maria; TALAVERA, Ferran (1978). *Catàleg espeleològic de Catalunya. Vol. 2 – L'Alt Camp, la Conca de Barberà, el Baix Penedès i el Tarragonès*. Editorial Políglota. Barcelona. 104.

BOSH, Pere (1923). *Resultats de l'exploració de coves de Catalunya per l'IEC*. Anuari VI. 1915.1920. Barcelona. 477.

FERRATÉ, Joan (1918). *Espeleologia de les comarques tarragonines*. Reus.

Serra, Josep de C. (1921). "La col·lecció prehistòrica de Ll. Marian Vidal" a *Publicacions del seminari de prehistòria de la Universitat de Barcelona*.

Serra, Joan (1925). *Escornalbou prehistòrica*. Escornalbou.

Rovira, Jordi (1978). "Un vaso polípodo de la cueva Fonda de Salomó (Tarragonès-Tarragona) y los vasos polípodos de la edad del bronce en Catalunya" a *Información Arqueológica*. Institut de Prehistòria i Arqueologia. Gener-abril. Número 26. Barcelona.

——. (2006). "El recipiente cerámico con cazoleta interna de la cova Fonda (Salomó. Tarragona) y sus homólogos de la península Ibérica. Sobre la relación entre el bronce valenciano y el bronce antiguo-medio de Cataluña centro-meridional" a *Quaderns de Prehistòria i Arqueologia de Castelló*. Servei d'Investigacions Arqueològiques i Prehistòriques. 139-146.

Vega, José de la (1967). "Nuevo Enterramiento en la cova Fonda de Salomó" a *Mediterrània*. Número 3. Barcelona.

Vidal, Lluís Maria (1916). "Cerámica de Ciempozuelos en una cueva prehistórica del N.E. de España" a *Congreso de la Asociación Española para el progreso de las ciencias*. Congreso de Valladolid. Barcelona.

Vilaseca, Salvador (1932). *Exposición de prehistoria (Camp de Tarragona i Priorat)*. Catàleg del Centre de Lectura. Reus.

——. (1973): *Reus y su entorno en la prehistoria*. Editorial Rosa de Reus.

Virgili, Antoni (1981). *Guia de Salomó*. Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV. Diputació Provincial de Tarragona. 63-69.